

СТРАТЕГІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ЛОГОПЕДИЧНОГО СУПРОВОДУ ДИТИНИ РАНЬОГО ВІКУ З ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ

Аліна Синуця,
старша викладачка кафедри
прикладної психології та логопедії,
Бердянський державний педагогічний університет
(м. Запоріжжя)
alina_starceva@ukr.net

Мовленнєвий розвиток дітей раннього віку з церебральним паралічем (далі – ЦП) сьогодні в Україні залишається однією з найскладніших і недостатньо вирішених логопедичних проблем.

Діти з ЦП складають чисельну групу (згідно зі статистикою World Cerebral Palsy Day, сьогодні у світі більш ніж 17 мільйонів людей з ЦП), що потребують не лише міждисциплінарної, а й міжгалузевої взаємодії, яка забезпечить більш об'ємне розуміння сутності проблеми розвитку таких дітей та уможливить безболісну ефективну інтеграцію цих дітей у сучасний освітній простір. Таким ефективним напрямом є логопедичний супровід дитини раннього віку з ЦП.

Впровадження логопедичного супроводу дитини раннього віку з ЦП визначає можливості іманентного потенціалу супроводу щодо подолання низки протиріч, що зумовлені сьогоденням, а саме:

– сучасними пріоритетами гуманістичної освіти та процесом виховання особистості з ООП, зокрема дітей з ЦП, за нових соціально-економічних умов та суттєвим відставанням відтворення цих процесів у змісті логопедичного супроводу;

– викликами сьогодення та недостатністю відповідних фахівців (логопедів) для забезпечення неперервного міжгалузевого логопедичного супроводу дитини з ЦП, починаючи з раннього віку;

– необхідністю раннього превентивного навчання дитини з ЦП та недостатністю логопсихологічної обізнаності батьків у проблемах розвитку дитини;

– інтенсивністю розвитку сучасного суспільства та недостатністю варіативних корекційних, психолого-педагогічних технологій, нормативних програм та індикаторів розвитку, саме для дітей з ЦП, необхідних для забезпечення їх повноцінної соціалізації та інтеграції в освітній простір;

– необхідністю міжгалузевого логопедичного супроводу командою відповідних фахівців та відсутністю загальнообов'язкових державних підходів та програм щодо цього [1].

Теоретичний аналіз мовленнєвого онтогенезу свідчить про те, що у 75-80% дітей з ЦП (В. Галущенко, А. Голуб, С. Конопляста, Н. Манько, І. Марченко, Н. Пахомова, В. Тищенко, М. Шеремет та ін.) є порушення мовлення. Згідно з результатами авторського міжгалузевого дослідження доведено, що усі діти з ЦП з самого початку життя мають суттєві труднощі породження мовлення та процесу його перебігу. При цьому аналіз змісту чинних лікувально-абілітаційних/реабілітаційних та корекційно-розвиткових програм засвідчує, що вони зазвичай зосереджені на формуванні лише однієї або декількох складових розвитку дитини раннього віку з ЦП. В основному йдеться про лікування та покращення фізичного стану такої дитини. Розвиток мовлення та його корекція розпочинається пізніше, зазвичай після трьох років.

Суттєво новим та важливим напрямом організації міжгалузевого підходу що забезпечить мовленнєвий розвиток дитини від народження або з моменту виявлення ризиків щодо виникнення ДЦП є впровадження логопедичного супроводу дітей. Вперше поняття «логопедичний супровід сім'ї дитини з порушеннями мовлення» запропоновано вітчизняним науковцем В. Кисличенко у 2011 році. Разом із С.Коноплястою, В.Кисличенко ввели даний термін у систему наукових понять та наповнили його сучасним змістом.

Логопедичний супровід сім'ї дитини з порушенням мовлення, дослідники розуміють як цілеспрямовану, послідовну, неперервну дію у

спеціально організованих умовах, відповідних психофізичним особливостям дитини з порушеннями мовлення [2].

Згідно з нашими науковими розвідками, логопедичний супровід дитини раннього віку з ЦП ґрунтується на психологічних закономірностях засвоєння мовлення в онтогенезі як засобу спілкування та рівня розвитку такої дитини враховуючи як вікові, так і специфічні параметри порушення

Організуючи взаємодію з дітьми раннього віку з ЦП, слід враховувати особливості мозку, а саме його нейропластичність, пов'язану зі здатністю нервової системи (нейронних мереж) змінюватися на підставі досвіду на клітинному, метаболічному або анатомічному рівнях (К. Nelson). Ця здатність уповільнюється з плином часу і тим самим втрачається сензитивність даного віку, що обумовлює уповільнення і навіть унеможливлення процесів гармонійного розвитку дитини. Ранній вік є надважливим для повноцінного розвитку дитини [1].

Головним при організації та впровадженні логопедичного супроводу вважаємо міжгалузевий підхід, такий який зможе врахувати усю багатогранність та багатовекторність проблем розвитку дітей раннього віку з ЦП, що обумовлюють викривлене формування та порушення розвитку мовлення таких дітей із самого початку їх життя. Важливою властивістю міжгалузевого підходу вважаємо, синергійність – суть якої вбачаємо у сукупному функціонуванні взаємопов'язаних елементів навчальної *системи* (підсистем), що породжує якісно нові функціональні властивості

Логопедичний супровід дитини раннього віку з ЦП – це міжгалузевий, синергійний та постійний процес супроводу дитини та її батьків, що має на меті попередження виникнення складних мовленнєвих порушень, формування домовленнєвих навичок згідно віку та розвиток мовлення дитини створюючи необхідні умови розвивального логопедизованого простору, що унеможливить прояв негативних компенсацій організму такої дитини [3]. Головною умовою реалізації

логопедичного супроводу вбачаємо діяльність міжгалузевої команди фахівців та родини дитини з церебральним паралічем з позиції сімейноцентрованого підходу - дитина до трьох років та родина як єдине ціле.

Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем здійснюється застосовуючи апробовану міжгалузеву «Комплексну програму логопедичного супроводу дитини раннього віку з ЦП» [1]. Головним інструментом міжгалузевої «Комплексної програми логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем» є методика ранньої логоінтервенції (далі – МЛР) «У ритмі Метелика», яка містить як основні напрями безпосередньої роботи логопеда з дитиною, так і напрями та зміст логопедичного супроводу сім'ї. Метою МЛР «У ритмі Метелика» є міжгалузева логопревентивна/розвивально-корекційна робота, спрямована, перш за все, на активізацію та формування фізіологічних, нейробіологічних, психолінгвістичних навичок домовленнєвого та раннього мовленнєвого періоду розвитку; пропедевтика можливих ускладнень у період раннього віку на засадах міжгалузевого, синергійного, нейролінгвістичного підходів.

Методика ранньої логоінтервенції «У ритмі Метелика» складається зі змісту, етапів, вікових орієнтирів, функцій, зазначених складових та необхідних учасників. До методики розроблений логопутівник, який дозволяє її використовувати у практичній діяльності, де зазначені: види та структура занять, шляхи оптимізації розвитку дитини раннього віку з ЦП, алгоритм здійснення логопедичного супроводу. Методика «У ритмі Метелика» містить як основні напрями безпосередньої роботи логопеда з дитиною, так і напрями та зміст логопедичного супроводу сім'ї та корекції батьківсько-дитячих стосунків. Сімейно-орієнтований сегмент «LogoАбетка» забезпечує підвищення рівня логокорекційно-просвітницької культури батьків дітей раннього віку з ЦП; психологічну

підтримку батьків дітей раннього віку з ЦП; формування у батьків необхідних навичок та вмінь для більш гармонійного розвитку дітей раннього віку з ЦП; уможливлення «якісного життя родини» та «якісного життя щасливої дитини».

Реалізація сучасного сімейноцентрованого підходу у практиці логопедичного супроводу забезпечується наданням відповідної ролі батькам у процесі розвитку мовлення їх дитини за умови постійної взаємодії логопеда і родина-дитина, у тандемі.

Впровадження логопревентивного етапу дозволяє зменшити прояви неврологічної симптоматики (спираючись на висновки дитячих неврологів) і, відповідно, знизити ризики тяжких дизартричних розладів. Вчасне логозанурення у ранній вік розширює можливості кожної дитини та дозволяє визначити максимально сприятливий вектор психомовленнєвого розвитку дитини раннього віку з церебральним паралічем, спираючись на природну властивість – нейропластичність дитячого мозку та організму в цілому. Реалізація автономного сімейно-орієнтованого сегменту «LogoАбетка» забезпечує повноцінне включення родини у спільний корекційно-розвивальний процес, відчутно підвищує рівень логокорекційно-просвітницької культури батьків, у питаннях особливостей психомовленнєвого розвитку їхньої дитини, формує розуміння необхідності неперервної підтримки своєї дитини, відкриту позицію у спілкуванні та впевненість у її майбутньому.

Отже, стратегії впровадження логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем передбачають вирішення окреслених вище протиріч, врахування специфіки розвитку мовлення дітей раннього віку з церебральним паралічем, опору на нейропластичність мозку, застосування сучасної міжгалузевої програми логопедичного супроводу головним інструментом якої є методика ранньої логоінтервенції «У ритмі Метелика» з позиції сімейноцентрованого підходу.

Список використаних джерел:

1. Синиця А. О. Логопедичний супровід дитини раннього віку з церебральним паралічем : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2024. 258 с.
2. Кисличенко В. А., Конопляста С. Ю. Логопедичний супровід сім'ї, у якій виховується дитина з порушеннями мовлення : монографія. Миколаїв : «Іліон» 2016. 218 с.
3. Конопляста С. Ю., Синиця А. О. Дизайн логопедичного супроводу дитини раннього віку з церебральним паралічем. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2023. Вип. 9. С. 132–143. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2023-9>.